

מיד הקריבו קרבן, שנאמר "ונקרב את קרבן ה'".

תנא דבי רבי ישמעאל: מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור כפרה?

מפני שזנו את עיניהם במראית העין נהנו מן ב-טו הערוה.

אמר רב ששת: מפני מה מנח הכתוב תכשיטין שבחזון טבעת עם תכשיטין שבפנים כומז?

לומר לך — כל המסתכל [כשמתכון להנות] באצבע קטנה של אשה שהיא מקום טבעת הרי הוא כאילו מסתכל במקום התורפה שעל שניהם הם הביאו כפרה על הראייה.

מתניתין:

יוצאה אשה בחוטי שער שקולעת (47) בהן

אמר ליה רבה: מנזפיה דקרא שמעת מינה שכומז הוא דפוס של בית הרחם כי שמו רומז עליו: כומז שהוא נוטריקון [רמז לשוני] — כאן מקום זימה.

עוד נאמר בפרשת מעשה מדין: "ויקצוף משה על פקודי החיל".

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוחה: אמר להן משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון? שמא עשיתם במדין עבירות וקלקול כמעשה שטים שזנו עם בנות מואב, ולכך הוצרכתם קרבן (45).

אמרו לו ישראל למשה: לא נפקד ממנו איש לא נחסר מאתנו אף אחד, שנהגנו כולנו כדין. [ונפקד מלשון נחסר, והיינו ממדרגתו בשמירת המצוות].

אמר להן: אם כן כפרה למה הוצרכתם?

אמרו לו: אם מידי עבירה יצאנו שלא נכשלנו בה, אבל מידי הרהור לא יצאנו (46).

46. והקשו התוספות הרי במלחמה התירה התורה אפילו לקחת אשת יפת תואר ואינו הרהור עבירה? ותירצו שיש אפשרות של איסור גם באשת יפת תואר ועל זה חששו להרהור עבירה. והיעב"ץ כתב שהביאו קרבן על הרהור אף שמותר אשת יפת תואר, משום שהרהורי עבירה קשים מעבירה כדאמרין ביומא כט, א.

47. רש"י. וכך פירש גם את המשנה בתחילת הפרק [נו, א], אבל התוספות והרא"ש שם מפרשים את המשנה בחוטים שקשורים מעל השערות, וראה שם שבמחלוקת זו יש נפקא מינה לדיני חציצה בטבילה בשערות — שלדעת רש"י כשהשער שלה עצמה קלוע וכן חוטים הקלועים בתוך השער, מספיק שהיא תרפה את

וכתבה זאת בגזירה שוה שהיא יותר מפורשת. והר"ן מביא תירוץ נוסף מהרא"ה ותמה עליו, והשפת אמת מיישבו.

45. רש"י. והקשה המהרש"א הרי הפסוק "ויקצוף משה" נאמר לפני שהם אמרו שהם רוצים להקריב קרבן לה' ? ולכן פירש שטענת משה רבנו היתה על שהחזו את הנקבות וחשש שמא החיום לשם חטא. והמשך הגמרא על שאלתו מדוע הוצרכו לקרבן אינו המשך לטענתו הראשונה [לפי המהרש"א], אלא שאחר כך כשרצו להקריב קרבן שאלם אם האמת כמו שאמרתם שלא נפקד מכס איש מדוע אתם צריכים קרבן. וראה תוספות הרא"ש.

שבאזנה בזמן שהוא קשור לאזנה והוא עשוי לבלוע את צואת וליחת האוזן, ומתוך שהוא קשור לא חששו שמא יפול ותבוא להוליכו ארבע אמות ברשות הרבים. ובמוך הקשור שבסנדלה שמניחה שם לתענוג. ובמוך שהתקינה לנדרתה באותו מקום שיבלע בו הדם ולא יפול עליה ויצערנה⁽⁴⁹⁾.

וכן יוצאה אשה בפילפל שמניחה בפיה אשה שריחה רע. ובגלגל מלח שמניחה בפיה לרפואת שיניה וכל דבר שניתן לתוך פיה יוצאת.

ושלושת רפואות אלו יוצאת בהן, וכלבד שלא תתן לכתחילה בשבת אלא מבעוד יום שבשבת אסור ליטול רפואות גזירה שמא יבוא לשחוק סממנין בשבת⁽⁵⁰⁾.

ואם נפל הרפואה בשבת לא תחזיר שכשם

את שערה בין היו החוטים תלושים משער שלה בין היו החוטים משער של חבירתה בין היו משל בהמה כגון שער סוס.

ויוצאה גם בטוטפת ציץ של זהב המגיע מאוזן לאוזן, ובסרכיטין ציץ שכורכתו על ראשה ואינו מגיע אלא עד הלחיים ותלוי לה על לחייה מכאן ומכאן, בזמן שהן תפורין בשבכה שלה התירו לצאת בהן, ולא חששו שתבוא לשלוף את השבכה מראשה ברשות הרבים שהרי לא תגלה שערה.

כל שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר שאינה מעורבת. חוץ מכבול שהוא כיפה של צמר שעל ראשה⁽⁴⁸⁾ שיוצאה בו, ובפאה נכרית לחצר שאינה מעורבת כדי שלא תתגנה על בעלה.

וכן יוצאה אשה לרשות הרבים במוך

[שם יד] שאם הוא עשוי כמו מלבוש מותר אפילו לצורך הגנה מטינוף הבגדים. [כגון מעיל גשם].

50. התוספות בשם הר"ר פורת. ולפירושו מדובר כאן רק על מה שנותנת לתוך פיה ולא על מוך שבאזנה ובסנדלה. ורבי עקיבא איגר הקשה שפלפל עשוי להפיג ריח רע ואינו נחשב כרפואה בשבת כמבואר בתוספתא? והמלאכת שלמה כתב שהמשנה מדברת רק על גרגר מלח [לרפואת שיניים] ולא על פלפל, ובהגהות חשק שלמה הוכיח מהמרדכי שהמשנה מדברת רק על גרגר מלח ולא על פלפל.

והתוספות הקשו שיהא מותר להחזירו אם נפל כמו רטיה, שברפואה לא גזרו על החזרת הרפואה?

ולכן פירשו שאסור לתת לכתחילה לתוך פיה וכן להחזיר משום שנראה כאילו היא מערמת

הקליעה ואינם חוצצים, ולדעת התוספות והרא"ש צריך לסתור לגמרי את קליעת השער ולהוציא חוטים הקלועים בתוך השער. ראה שו"ע [יו"ד קצח, ב. ואו"ח שג, א] ופרי מגדים וביאור הגר"א.

48. רש"י, וכתב שאף שנחלקו האמוראים לעיל [נז, ב] מהו כבול ששינינו במשנה [נז, א], במשנה כאן כולם מודים שהכונה היא לכפה של צמר. והתוספות לעיל תמהו עליו, וראה פני יהושע [שם].

49. תוספות. ורש"י מפרש שמניחה אותו כדי להגן על בגדיה, והקשו התוספות הרי הגמרא לעיל [יא, ב] אומרת שהגנה מטינוף נחשב משא ולא כגד? וראה מה שתירץ בהגהות רבי אלעזר משה הורביץ.

והשו"ע [שא, יג] פסק כמו תוספות, וכתב

חכמים משום דבת מינה הוא ולא ניכר הדבר ולא יבואו לחייך עליה.

אבל שער דבהמה דלאו בר מינה הוא אימא לא התירו חכמים, צריכא המשנה לחדש שיוצאת גם בשל בהמה.

תנא: התירו לצאת בחוטי שער ובלבד שלא תצא ילדה ששערותיה שחורות בחוטי שער של זקנה שהם לבנות, ולא תצא זקנה בחוטי שער של ילדה ששערותיה שחורות שבהן חששו חכמים שמתוך שהדבר מגוחך תבוא לשלוף אותן.

והוינן בה: בשלמא זקנה בשל ילדה צריך לחדש שאף על פי ששבה הוא לה אסרו לצאת בהן, אלא ילדה בחוטים של זקנה אמאי צריכה הברייתא לומר שלא תצא, פשיטא שהרי גנאי הוא לה?⁽⁵²⁾

ומשנינן: אין הכי נמי שילדה בשל זקנה פשיטא הוא, ואין צריך התנא להשמיענו, אבל איידי מתוך דתנא זקנה בשל ילדה תנא נמי ילדה בשל זקנה.

שנינו במשנה: מותרת לצאת בכבול וכפאה נכרית לחצר.

אמר רב: כל שאסרו חכמים לצאת בו

שאסור לתת תרופה לכתחילה בשבת כך גם להחזירה אסור⁽⁵¹⁾.

שן תותבת שהיא שן של זהב, רבי מתיר לצאת בה וחכמים אוסרים כיון שמשונה היא שן זו משאר השינים חששו שמא יחייכו עליה ותשלוף שן זו ותבוא להוליכה ארבע אמות ברשות הרבים.

גמרא:

וצריכא המשנה לחדש את כל שלושת האופנים שמותר לה לצאת בחוטי שער שקולעת בהן שערה, בין בשלה, בין בשל חביתה, ובין בשל בהמה.

משום דאי אשמעינן רק שיוצאת בשער דידה היינו טועים שדוקא משל עצמה התירו חכמים משום דלא מאים ולא יבואו לחייך עליה ולא תבוא לשלוף אותה.

אבל משער של חביתה דמאי, אימא לא התירו שמא יבואו לחייך עליה ומתוך כך תבוא לשלוף אותה, לכך אמרה המשנה משל חביתה גם כן.

ואי אשמעינן דמשער של חביתה מותר לצאת בו היינו חושבים שדוקא בזה התירו

דחה את דבריו משום שדוקא לפי הר"ר פורת שהאיסור להחזיר ולתת לכתחילה הוא גם על מוך שבאונה וסנדלה. וראה להלן עוד חילוק לדינא בין הפירושים הנ"ל.

כדי לטלטל ולהוציא בתוך פיה. ולפי פירושם האיסור להחזיר ולתת לכתחילה הוא גם על מוך שבאונה וסנדלה. וראה להלן עוד חילוק לדינא בין הפירושים הנ"ל.

52. תוספות. והם גורסים בברייתא שלא תצא זקנה בשל ילדה ולא ילדה בשל זקנה [להיפך

51. התוספות יום טוב כתב שדוקא אם נפל על הקרקע אסור להחזיר, אבל אם נפל על כלי מותר. וחילוק זה כתבו התוספות על החזרת רטיה על מכה. אבל המגן אברהם [שג, יא]

התירו לצאת בכל התכשיטים ומדוע מתירה המשנה בכבול ובפאה נכרית בלבד?

ומשנין: הרי רבי ענני בר ששון משמיה דמאן קאמר ליה? משמיה דרבי ישמעאל בר יוסי! ואם כן לא קשה. שהרי רבי ישמעאל בר יוסי תנא הוא ופליג על המשנה.

והוינן בה: ורב שסובר שבכל התכשיטים אסרו לצאת לחצר, מאי שנא הני כבול ופאה נכרית שהתירו לצאת בהם לחצר?

אמר עולא: כדי שלא תתגנה (54) על בעלה (55) התירו לה קצת קישוטים הנאים. וחששו

לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר שמא ישכח ויצא בו לרשות הרבים הוי' מכבול ופאה נכרית שהתירו לצאת בהן לחצר.

רבי ענני בר ששון משמיה דרבי ישמעאל אמר: הכל — כל התכשיטים כולן מותרים בחצר ככבול (53).

תנן במתניתין: מותרת לצאת בכבול ובפאה נכרית לחצר.

וקשה: בשלמא לרב שאסר לצאת בכל התכשיטים לחצר ניהא מתניתין, אלא לרבי ענני בר ששון קשיא מהמשנה הרי לדבריו

כל הדעות הנ"ל, והרמ"א מוסיף עוד הסברים מדוע היום נוהגות הנשים לצאת בתכשיטים ראה ביאור הלכה שם, והובא לעיל נו, א.

54. התוספות לעיל נו, ב [ד"ה אין מפרשים שהאיסור לצאת בפאה נכרית לרשות הרבים הוא משום חשש שיצחקו עליה והיא תוריד אותה ותטלטלנה. והקשה הפני יהושע הרי כאן מבואר שהוא עשוי לנוי בפני בעלה? וכתב שמרש"י משמע שפאה נכרית אסורה מצד תכשיט [והיינו משום חשש שתורידנה להראותה לחברותיה].

אבל מהרשב"א להלן [סה, א] נראה שהחשש הוא שמא יצחקו עליה, ולא משום שאינה נאה אלא שכל דבר שעשוי להסתיר את מומה יש חשש שתורידנו, ופאה נכרית עשויה לאשה ששערה מועט וכדי שתיראה כבעלת שער, ולכן ברשות הרבים יש חשש שתוריד את הפאה נכרית אבל בפני בעלה יש בה שבח ונוי.

55. השלטי הגיבורים למד מכאן שמדובר באשה נשואה, ומוכח שמותר לה לצאת בחול לרשות הרבים בפאה נכרית ואינו נחשב כגילוי שער, ואפילו בשערות תלושות של האשה

מהסדר שבגירסא שלנו] וקושיית הגמרא: שאחרי הרישא שלא תצא זקינה בשל ילדה אין שום חידוש בסיפא. ועוד פירשו שהשאלה היא מה צריך התנא לדבר על דבר שלא עושים אותו בכלל אפילו בחול.

אבל הרמב"ם [יט, ט] פסק שזקינה בשל ילדה אסור שהוא כמו תכשיט אצלה ועלולה לשולפן ולטלטלן, וילדה בשל זקינה באמת מותר [והתוספות כתבו שעל זה הקשו: פשיטא שאסור], וכתב הכסף משנה שצריך לומר שהיתה לו גירסא אחרת בגמרא, וראה מגיד משנה וספר שבת של מי.

53. נחלקו הראשונים איך ההלכה בדין זה. הרמב"ם ורוב הפוסקים פסקו כרב וכמו המשנה, ונחלקו הראשונים לפי המשנה — אם שאר התכשיטים אסרו בחצר מעורבת ואפילו בבית, או דוקא בחצר שאינה מעורבת שהיא דומה לרשות הרבים. והתוספות פוסקים כרב ענני בר ששון שכל התכשיטים מותרים בחצר.

ובכן מיישבים התוספות את מנהג הנשים בימינו שיוצאות בתכשיטים משום שאין לנו רשות הרבים דאורייתא ולכן אין את האיסור דרבנן כמו בחצר, והשו"ע [שג, יח] מביא את

רבנן לכך שלא תתגנה על בעלה כדתניא
בברייתא:

כתיב "והודה בנדתה" — זקנים הראשונים
היו דורשים את הפסוק כמשמעו שתהא
כמנודה ומרוחקת מבעלה, ולפיכך אמרו
שלא תכחול הנדה את עיניה ולא תפקום
שרק אדום על פניה ולא תתקשט בבגדי
צבעונין בימי נדתה.

עד שבא רבי עקיבא⁽⁵⁶⁾ ולימד שלא לאסור
זאת. משום שאם כן אתה מוגנה אותה על
בעלה ונמצא בעלה מוגרשה, אלא, מה
תלמוד לומר "והודה בנדתה" דרשינן
בטומאת נדתה תהא עד שתבא במים
לטבול, ואף על פי שעברו שבעת ימיה ופסק
מעיינה אינה טהורה עד טבילה.

אמר רב יהודה אמר רב: כל מקום שאסרו
חכמים איסור וגזירה, כגון שלא לצאת
בשבת מפני מראית העין שלא יחשדוהו
באיסור כגון לא לצאת במלבושי מלחמה
[שריון, קסדא ומגפיים] אפילו בחדרי חדרים
אסור ללובשו.

תנן: ולא תצא הבהמה בזוג אף על פי שהוא

פקוק ואינו משמיע קול משום שנראה כאילו
מוליכה לשוק למכור ולפיכך תלה לה זוג
לייפותה.

ותניא אידך בברייתא: פוקק לה לבהמה זוג
בצווארה ומטייל עמה בחצר משום שאין
מראית העין בחצר.

וקשה לדברי רב יהודה אמר רב שאמר שכל
האסור משום מראית העין נאסר אפילו
בחדרי חדרים, אם כן מדוע מתירה הברייתא
לטייל עמה בחצר כאשר זוג בצווארה?

ומשנינן: הא דרב יהודה אמר רב שבחדרי
חדרים אסור מחלוקת תנאי היא.

דתניא: מי שנפלו בגדיו למים בשבת, סא-א
שוטחן לבגדיו בחמה, אבל לא כנגד העם,
משום מראית העין, שלא יאמרו שכבסן
בשבת.

ולמדנו מדברי תנא קמא שאיסור מראית
העין אינו בחדרי חדרים.

רבי אליעזר ורבי שמעון אוסרים.

ומפני ירידת הדורות עד דורו של רבי עקיבא
היה צורך לחשוש שתתגנה על בעלה והוצרך
רבי עקיבא לבטל את תקנת הזקנים הראשונים.
[וכמו שמבואר במשנה בבכורות [יג, א]
שבראשונה היו מתכוונים [בייבוס] לשם מצוה
ומצות ייבוס קודמת למצות חליצה, ועכשיו
שאינן עושין לשם מצוה מצות חליצה קודמת].

אולם מהירושלמי [סוף גיטין] נראה
שהזקנים הראשונים לא חששו שבעלה יגרשנה
משום שהם סוברים כבית שמאי [שם] שאפשר
לגרש אשה רק "כי מצא בה ערות דבר", ורבי

בעצמה מותר כמבואר ברישא: בין משלה בין
משל חבירתה, ודוקא שער מחובר וגלוי אסור.
וכך פסק הרמ"א [או"ח עה, ב] והמגן אברהם
[שם, ה] מביא שיש חולקים אבל פסק לדינא
שמותר וכן פסקו הגר"ז ומשנה ברורה [טו],
וכתב שבמקומות שנהגו שלא לצאת בפאה
נכרית יש להחמיר משום מראית העין.

56. ופירש היעב"ץ שזקנים הראשונים לא
חששו שתתגנה על בעלה, משום שלפי מדרגת
אנשי דורם לא היה צריך לחשוש לכך כלל,